

Nationaløkonomisk Forening.

I Foreningens Møde d. 15. December 1898 holdt Professor, Dr. Will. Scharling et Foredrag om Forhandlingerne om Fornyelsen af Banque de France's Privilegium. Det Følgende er et Résumé af dette Foredrag:

Da Spørgsmaalet om Fornyelsen af Seddelbankernes Privilegium staar paa Dagsordenen i flere europæiske Lande, og da dette Spørgsmaal ogsaa snart vil blive brændende hos os, havde Taleren tænkt, at det kunde have Interesse for Foreningens Medlemmer at erfare, hvorledes man i Frankrig havde behandlet de forskellige Spørgsmaal, der havde rejst sig i Anledning af Fornyelsen af den franske Banks Seddelmonopol. For ret at forstaa disse Forhold, var det imidlertid nødvendigt at genkalde i Erindringen nogle Momenter af Bankens Historie.

Som bekendt, stiftedes Banque de France i Aaret 1800 med det Formaal at skaffe Regeringen den finansielle Hjælp, som den trængte til, og som de da eksisterende mindre Banker vare ude af Stand til at præstere.

Banken oprettedes da med en oprindelig Kapital af 30 Millioner Francs. Uagtet det viste sig nødvendigt at undertrykke de mindre Banker, var det dog ikke oprindelig Meningen, at Banque de France skulde være en monopoliseret Bank for hele Frankrig; snarere havde man tænkt sig, at den skulde være en Banque de Paris. Dette gav sig bl. a. tilkende, da man i 1803, samtidig med at man udvidede Kapitalen til 45 Millioner Francs, gav Banken Seddelmonopol for 15 Aar, men kun for Paris. Og Loven af 1803 forbeholdt udtrykkelig Regeringen at sanktionere Seddelbanker i Provinserne. — Et Par Aar senere kom Banken i alvorlig Forlegenhed. Kejseren havde forlangt, at Banken skulde træde i Forbindelse med Skatteopkræverne og yde Regeringen Forskud paa de ikke opkrævede Skattebeløb. Ved Kejserens Afrejse til Rusland udbredte der sig da det falske Rygte, at han havde medtaget Bankens Beholdninger. Den derved opstaaede Panik tvang Banken til delvis at ophøre med Indløsningen af sine Sedler, hvilket i høj Grad mishagede Kejseren og gav denne Anledning til at forandre Bankens Statuter derhen, at den øverste Ledelse blev lagt i Hænderne paa en Guvernør og 2 Underguvernører, der udnævntes af Regeringen. Banken kom paa denne Maade delvis under Statsstyrelse; men paa den anden Side havde den og beholdt den en meget fri Stilling lige over for Seddeludstedelsen, idet den selv kunde bestemme baade Seddelmængden og Størrelsen af dens Metaldækning. — Om end Banken oprindelig havde Karakteren af at være en særlig Pariser-Bank, var det dog Kejserens Ønske, at den mere og mere skulde gaa over til at blive en Bank for hele Frankrig.

For at opnaa dette fordrede Kejseren — iøvrigt meget imod Bankens eget Ønske —, at der skulde oprettes Bankkontorer i alle Byer, hvor der var Trang dertil, og fremtvang foreløbig Oprettelsen af 3 saadanne. B. de F. havde imidlertid Tab af disse Provinskontorer (det i Lille 1810 stiftede Kontor maatte saaledes likvidere efter 3 Aars Forløb), og Banken androg da om, at den ikke blot maatte fritages for, men at det endog maatte blive den forbudt at anlægge Filialer. Det hertil sigtende Lovforslag vedtoges af Kammeret, men umiddelbart efter fulgte de 100 Dages Kejserdømme, og først i 1817 undertrykkedes de to da resterende Filialer. Banken selv ønskede altsaa oprindelig intet Seddelmonopol for Landet; et saadant Ønske kom først frem, da der senere oprettedes selvstændige Provins-Seddelbanker, som trivedes godt. Flere af disse Departementsbanker opnaaede et betydeligt Renommé (B. d. Lyon's Aktier noteredes i Fyrrerne højere end B. de F.'s), og B. de F. søgte da — fra Slutningen af Trediveerne — at hindre nye Provinsbankers Oprettelse, samtidig med at den arbejdede paa selv at stifte Filialer.

I den følgende Tid vandt B. de F. megen Anerkendelse for sin kloge og forsigtige Styrelse, og det Ry, den herved erhvervede sig, har den til enhver Tid forstaaet at bevare. Iøvrigt vidnede Forhandlingerne i Fyrrerne om Fornyelsen af Bankprivilegiet om den Tids store Ukendskab til Kreditforhold. En uheldig Frugt af dette Ukendskab var Bestemmelsen om, at der ikke maatte findes Filialer og selvstændige Banker paa samme Plads. Da denne Bestemmelse virkede overordentlig generende for Handel og Omsætning,

androg Provinsbankerne om, at det maatte tillades dem at træde i indbyrdes Forbindelse og modtage hinandens Sedler. Naar dette nægtedes, stod det maaske i Forbindelse med, at Banque de France's egne Sedler faktisk kun cirkulerede i Paris, hvorfor Tilladelsen ansaas for overflødig.

Under den vanskelige Krise i 1846—48 var B. de F. udmærket styret. Umiddelbart herefter fulgte Revolutionen i 1848. Alle vilde nu forsyne sig med Guld for at være sikre, og Banken, som snart saa sin Metalbeholdning næsten udtømt, indgav da Andragende om at maatte suspendere Sedlernes Indløsning. Dette bevilgedes, og samtidig fik Sedlerne Tvangskurs. Nu blev der imidlertid fastslaaet en bestemt Grænse for Seddelmængden: 350 Mill. Frs. Disse Forhold virkede ogsaa forstyrrende ind paa Departementsbankernes Virksomhed; ogsaa disse Bankers Sedler fik Tvangskurs, hvad der var ganske utaaleligt, fordi de kun maatte anvendes indenfor vedkommende Departements Grænser. Da gjorde den provisoriske Regering paa radikal Maade Ende paa de Vanskeligheder, den selv havde skabt, idet den ophævede Departementsbankerne og gjorde dem til Filialer af Banque de France. Nu havde denne altsaa faktisk Seddelmonopol for hele Landet.

Under Forhandlingerne om Bankspørgsmaalet i 50'erne havde Bankfriheden mange ivrige Forsvarere, men ikke desto mindre blev Privilegiet, som i 1840 var givet til 1867, i Aaret 1857 forlænget til Udgangen af 1897. Naar der ved de senest førte Forhandlinger om Bankens Stilling i Fremtiden ikke hævede sig en eneste Stemme for Bankfrihed, havde dette sin Grund

i det Ry og den Popularitet, Banken havde erhvervet sig ved i 1870—71 at skaffe Staten billige Laan paa en Tid, da dens Kredit var paa et Lavpunkt. Yderligere paaberaabtes det, at der for Øjeblikket gaar en Bevægelse gennem Europa hen imod Centralbanksystemet (England, Tyskland, Italien o. s. v.).

Allerede i 1890 begyndte man rundt om i Handelskamre og Foreninger at drøfte Spørgsmaalet, og i 1891 forelagde Regeringen et Lovforslag om Privilegiets Fornyelse. Det fremhæves i Deputeretkammerets Betænkning, at det var nødvendigt saa tidligt at beskæftige sig med Spørgsmaalet, fordi der maatte flere Aar til at forberede en ny Ordning i det Tilfælde, at Privilegiet ikke blev fornyet. Saa meget mærkeligere saa det ud, at Lovforslaget ikke paany blev forelagt før 1896, efter at Kammeret var blevet opløst i 1891. Det er blevet udtalt, at Grunden hertil var den, at efter Panama-Affæren vilde ingen Regering kunne forelægge Forslaget og ingen Deputeret forsvare det uden at paadrage sig Beskyldningen for at være bestukken. Men da Tiden saaledes var skreden saa langt frem, maatte det ogsaa være givet, at Privilegiet maatte fornyes. Man blev derfor hurtigt enig om, at Privilegiet skulde bestaa indtil 1920, men at det i 1911 ved Lov skulde kunne opsiges eller modificeres.

Medens der saaledes ikke var nogen Stemning for en Flerhed af Banker, udfoldede derimod Socialisterne i Deputeretkammeret kraftige Bestræbelser for at faa Banken omdannet til en Statsbank. Udvalget afviste imidlertid denne Tanke, idet der gjordes gældende, at Banque de France kun havde været i Stand til at gøre Staten de store Tjenester i 1870, fordi den var fri.

Dog maa det erkendes, at der i den faktisk bestaaende Ordning kan findes Støtte for Tanken om en Statsbank, idet Bankens højeste Embedsmænd, Guvernøren og de to Underguvernører, udnævnes af Regeringen og det fremhæves stærkt i Udvalgsbetænkningen, at det faktisk er dem, der styre Alt. Der var imidlertid et Forhold, som gjorde det særlig fristende at sige dette: man var bange for, at det bestaaende Bankraad, der vælges af de 200 største Aktionærer, ikke skulde være populært; netop derfor bestræbte man sig for at betegne Raadets Betydning som ret underordnet og at fremhæve Guvernørernes Betydning paa Bankraadets Bekostning. Imod Statsbank-Tanken gjorde Udvalgsbetænkningen imidlertid gældende, at det vilde være i højeste Grad misligt at udsætte Spørgsmaal vedrørende Banken og dens Forretninger for at blive indblandede i den politiske Debat. Ønsket om en Statsbank motiveredes fra Socialisternes Side ved, at Banken i saa Fald vilde kunne nedsætte sin Udlaansrente til $\frac{1}{2}$ pCt. (den skulde ikke give noget Udbytte, og af Deposita giver den ingen Rente, saa at der altsaa kun skulde tjenes til Administrationsomkostningernes Dækning). Det var klart, at man her havde overset, at da de øvrige Bankinstituter dog ikke kunde nedsætte Renten til samme Lavmaal, vilde det blive umuligt for B. d. F. at diskontere paa disse Betingelser for Alle og Enhver. Og behøvede Staten ikke Rente af de Penge, hvormed den maatte indløse Aktierne?

Der var Forslag fremme om at gøre Bankraadet mere demokratisk. Banken har nu 28,000 Aktionærer, hvoraf 25,000 eje færre end 10 Aktier hver og kun 350 eje flere end 60 hver. Men af disse 350 have endda

kun 200 Indflydelse paa Valget af Bankraadet. Overfor det i Deputeretkammeret fremkomne Ønske om at give alle Aktionærene Valgret, gjordes gældende, at dette var betænkeligt, bl. a. fordi man da utvivlsomt vilde gaa videre og forlange Indflydelse paa Valget af Guvernørerne, og der vilde da ingen Garanti være for disse Embedsmænds Kvalifikationer.

Med Hensyn til Bankkapitalen skete ingen Forandring. Der var Forslag om at forøge den, men hertil blev der svaret med Spørgsmaalet: hvortil skulde Banken bruge en større Kapital?

Heller ikke ligeoverfor Sedlernes Fundering blev der forandret noget i den bestaaende Tilstand. Det staar vedblivende Banken frit at vælge, i hvilket Forhold den vil have Metal imod Sedler. Faktisk ejer B. d. F. en uhyre Metalbeholdning: i 1876 var den 2 Milliarder Frs., i 1890 oversteg den 3 Milliarder, hvoraf dog en Del er Sølvmonter, hvilket forringer den reelle Værdi noget. Lige over for denne Metalmængde staar kun (ved Udgangen af 1897) en udækket Seddelcirkulation af c. 650 Millioner Frs. Den absolute Grænse for Seddelmængden (dækket + udækket) maatte efter Tvangskursperioden i 1870 sættes op til $3\frac{1}{2}$ Milliarder, i 1897 blev det nødvendigt at gaa til 4 Milliarder; nu foresloges Grænsen sat til 5 Milliarder Frs. Man har anført, at Banken maatte have en uhyre Fortjeneste paa sine Sedler, men man har ikke kunnet paavise dette i Regnskabet; tværtimod er Udbyttet nedadgaaende trods Seddelmassens stadige Forøgelse. Til en Nedsættelse af Grænsen for Seddeludstedelsen var der derfor ingen Grund, saa meget mindre som dette vilde tvinge Banken til at lade Metal gaa ud. —

Et Hovedspørgsmaal var dette: Hvad skulde Banken betale for Privilegiets Fornyelse? Tidligere, naar dette Spørgsmaal havde været fremme, havde man ikke forlangt noget direkte Vederlag for Fornyelsen, men kun krævet Oprettelse af nye Filialer o. l. Ogsaa nu forlangte man en meget betydelig Udvidelse af Filialernes Antal, en Foranstaltning, som repræsenterer en stor Byrde for Banken. — Af andre nye Krav til Banken kan nævnes, at Minimumspaalværdende for de Vexler, den diskonterer, nedsættes fra 10 til 5 Frcs., hvilket er ret betegnende for Bankens demokratiske Karaktertræk, ligesom at B. d. Fr. kun har én Diskontosats for alle Vexler (dog medfører dette naturligvis, at Banken maa være mere kræsen i sin Diskonteringsvirksomhed). — Medens Banken efter de nu gældende Regler kun maa diskontere Vexler med 3 Navne, blev det — navnlig fra agrarisk Side — forlangt, at 2 Navne skulde være tilstrækkeligt. Dette Forlangende blev imidlertid afvist med den Motivering, at en Forandring af de 3 Navne til 2 kun vilde medføre, at Banken maatte stille større Fordringer til Navnenes »Finhed«. — Grænsen for Vexlernes Løbetid vilde man have forandret fra 3 til 6 eller endog 9 Maaneder, idet man gjorde gældende, at dette ikke vilde kunne genere Banken, da den dog saa ofte fornyede 3 Maaneders Vexler. Forslaget afvistes imidlertid med den Motivering, at det dog altid var en Fordel for Banken at kunne fordre Vexlen indløst efter 3 Maaneders Forløb. — Agrarpartiet vilde have indrettet en særlig »*crédit agricole*«, men herom udtalte Udvalget, at Krediten maatte være ens for alle Erhvervsklasser, og at det ikke vilde være forsvarligt at indrømme

Landbruget Laan paa særlige lempelige Vilkaar (Vexler med kun 2 Navne o. l.). Der var ogsaa Forslag fremme om Oprettelse af en særlig Landbrugsbank, hvortil B. d. Fr. skulde stille Kapital til Raadighed. Dette Forslag havde megen Tilslutning, men Forslagene om at lade B. de Fr. give Hundreder af Millioner dertil forkastedes dog med ringe Majoritet.

Foruden de forskellige foran nævnte mindre Krav til Banken forlangtes der imidlertid ved denne Lejlighed i Modsætning til tidligere ret betydelige reelle Vederlag for Fornyelsen af Privilegiet. For det første havde Banken tidligere givet Staten forskellige Forskud til lav Rente; hertil skulde nu føjes et helt rentefrit Forskud paa 40 Millioner Frcs. (Det maa dog, naar Talen er om disse Forskud, erindres, at Banken paa den anden Side heller ikke forrenter de Deposita, som Staten har staaende hos den). For det andet forlangtes nu en aarlig Afgift til Staten; først foresloges et fast Beløb, dernæst et forholdsmæssigt, endelig vedtoges en aarlig Afgift, der beregnes efter meget sammensatte Regler. Denne Afgift er beregnet til c. 2 $\frac{1}{2}$ Millioner Frcs. i de første Aar, men stigende, saa at Banken i de 23 Aar indtil Privilegiets Udløb vil komme til paa denne Maade at betale Staten 95 Mill. Frcs.

Alt i alt vil Privilegiets Fornyelse komme til at koste Banken 147 Millioner Frcs., eller i aarligt Gennemsnit c. 6 Mill., altsaa i Forhold til Aarsudbyttet, 18 Mill., en ret betydelig Byrde. Men paa den anden Side er der jo Mulighed for at indvinde en Del deraf gennem den forøgede Virksomhed, som de nye Filialer kunne tilføre den.